

Határozatok Tára

YVES BOT
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2015. november 25.¹

C-441/14. sz. ügy

**Az Ajos A/S nevében eljáró Dansk Industri (DI)
kontra
Karsten Eigil Rasmussen hagyatéka**

(a Højesteret [legfelsőbb bíróság, Dánia] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal iránti kérelem — Szociálpolitika — 2000/78/EK irányelv — Az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának elve — A jogbiztonság és a bizalomvédelem elve — Magánszemélyek közötti jogvita — A nemzeti bíróság szerepe — Az összhangban álló értelmezés kötelezettsége — Contra legem értelmezés”

1. A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának, valamint a jogbiztonság és a bizalomvédelem elvének értelmezésével kapcsolatos.
2. A kérelem benyújtására azt követően került sor, hogy a Bíróság az Ingeniørforeningen i Danmark ítéletben (C-499/08, EU:C:2010:600) megállapította, hogy a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló, 2000. november 27-i 2000/78/EK tanácsi irányelv² 2. cikkét és 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes egy olyan nemzeti szabályozás, amelynek értelmében a munkáltatójuk által azon nyugdíjrendszer révén fizetett öregségi nyugdíjra jogosult munkavállalók, amelyhez 50 éves koruk előtt csatlakoztak, kizárólag emiatt nem részesülhetnek a cégnél legalább 12 éves munkaviszonnyal rendelkező munkavállalók újbóli szakmai beilleszkedésének elősegítését szolgáló, munkáltatói felmondás esetén járó végkielégítésben.
3. Az ezen ítélet alapjául szolgáló ügyben a jogvita egy munkavállaló és egy állami munkáltató között állt fenn. A jelen ügyben a jogvita két magánszemély között áll fenn végkielégítés megfizetése tárgyában oly módon, hogy a Bíróság előtt magánszemélyek közötti jogviták keretében újból felmerül az uniós jog nemzeti bíróságok általi alkalmazásának módjaival kapcsolatos problémakör.
4. A jelen ügybeli jogvita az Ajos A/S³ nevében eljáró Dansk Industri (DI) és K. E. Rasmussen örökösei között áll fenn, amelynek tárgya az, hogy az Ajos megtagadta végkielégítés kifizetését K. E. Rasmussen számára.
5. A jelen indítványban bemutatom azokat az okokat, amelyek miatt a jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy az előtte magánszemélyek között folyamatban lévő, a 2000/78 irányelv hatálya alá tartozó jogvitában a nemzeti jogi rendelkezések alkalmazása során ezeket a rendelkezéseket oly módon értelmezze, hogy azok alkalmazására ezen irányelv szövegének és céljának

1 — Eredeti nyelv: francia.

2 — HL L 303., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 4. kötet, 79. o.

3 — A továbbiakban: Ajos.

megfelelően kerüljön sor. Azt is kifejtem, hogy álláspontom szerint a 2000/78 irányelvvel ellentétes állandó nemzeti ítélkezési gyakorlat fennállása miatt nem akadályozza azt, hogy a kérdést előterjesztő bíróság teljesítse az összhangban álló értelmezés ezen kötelezettségét. Emellett rámutatok, hogy az alapügyben szóban forgóhoz hasonló körülmények között e kötelezettség teljesítése sem a jogbiztonság elvével, sem pedig a bizalomvédelem elvével nem ellentétes.

I – Jogi háttér

A – A 2000/78 irányelv

6. A 2000/78 irányelv 1. cikke értelmében ennek az irányelvnek „a célja a valláson, meggyőződésen, fogyatékonyságon, életkoron vagy szexuális irányultságon alapuló, foglalkoztatás és munkavégzés során alkalmazott hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem általános kereteinek a meghatározása az egyenlő bánásmód elvének a tagállamokban történő megvalósítására tekintettel”.

7. Ezen irányelv 2. cikke kimondja:

„(1) Ezen irányelv alkalmazásában az »egyenlő bánásmód elve« azt jelenti, hogy az 1. cikkben említett okok alapján nem szabad semmiféle közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetést tenni.

a) közvetlen hátrányos megkülönböztetés akkor áll fenn, ha egy személy egy másikhoz képest kedvezőtlenebb elbánásban részesül, részesült vagy fog részesülni egy hasonló helyzetben az 1. cikkben hivatkozott okok bármelyike alapján;

[...]”

8. Az említett irányelv 6. cikkének szövege a következő:

„(1) A 2. cikk (2) bekezdése ellenére a tagállamok rendelkezhetnek úgy, hogy az életkoron alapuló eltérő bánásmód nem jelent hátrányos megkülönböztetést, ha – a nemzeti jog keretein belül – egy törvényes cél által objektíven és ésszerűen igazolt, beleértve a foglalkoztatáspolitikát, a munkaerő-piaci és a szakképzési célkitűzéseket, és ha a cél elérésének eszközei megfelelők és szükségesek. Az ilyen eltérő bánásmód magában foglalhatja, többek között:

a) a foglalkoztatáshoz és a szakképzéshez történő hozzájutás külön feltételekhez kötését, külön foglalkoztatási és munkafeltételeket, beleértve az elbocsátási és javadalmazási feltételeket, a fiatalok, az idősebb munkavállalók és a tartásra kötelezett személyek szakmai beilleszkedésének elősegítése vagy védelmük biztosítása céljából;

b) a foglalkoztatáshoz vagy bizonyos foglalkoztatáshoz kapcsolódó előnyökhöz való hozzájutás minimumkorhatárhoz, szakmai tapasztalathoz vagy szolgálatban eltöltött időhöz kötését;

[...]”

B – A dán jog

9. Az alkalmazottokról szóló törvény (lov om retsforholdet mellem arbejdsgivere og funktionærer [funktionærloven]) 2a. §-a a következő rendelkezéseket tartalmazza a végkielégítésre vonatkozóan:

„(1) Amennyiben az ugyanazon vállalkozás által legalább 12, 15 vagy 18 évig folyamatosan alkalmazott munkavállaló munkaviszonya munkáltatói felmondással szűnik meg, úgy a munkáltató a munkaviszony megszűnésekor köteles e munkavállaló részére egy-, kettő-, illetve háromhavi munkabérnek megfelelő összeget megfizetni.

(2) Az (1) bekezdésben foglalt rendelkezés nem alkalmazható, ha a munkavállaló a munkaviszony megszűnésének időpontjában az általános nyugdíjrendszerben öregségi nyugdíjban fog részesülni^[4].

(3) Nem jár végkielégítés, ha a munkavállaló a munkaviszony megszűnésekor a munkáltatótól öregségi nyugdíjban fog részesülni, és a munkavállaló a szóban forgó nyugdíjrendszerbe ötvenedik életévének betöltése előtt belépett.

[...]”

10. A Højesteret (legfelsőbb bíróság) kifejti, hogy a Dán Királyság a 2000/78 irányelvet a munkaerő-piacon a hátrányos megkülönböztetés tilalmáról szóló törvény módosításáról szóló, 2004. december 22-i 1417. sz. törvénnyel (lov nr. 1417 om ændring af lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet m.v.) ültette át⁵.

11. A kérdést előterjesztő bíróság ezenkívül megjegyzi, hogy mióta az alkalmazottokról szóló törvény 2a. §-át bevezették 1971-ben, ez a bíróság számos alkalommal határozott e § (3) bekezdésének értelmezésével kapcsolatban, különösen a hátrányos megkülönböztetés elleni törvény 2004. évi módosítását követően. 2014. január 17-én hozott ítéletében,⁶ amelyben a Bíróság Ingeniørforeningen i Danmark ítéletének (C-499/08, EU:C:2010:600) az alkalmazottokról szóló törvény 2a. §-a (3) bekezdésére gyakorolt hatását illetően foglalt állást, a kérdést előterjesztő bíróság az e rendelkezéssel kapcsolatos ítélkezési gyakorlat és ezen ítélet hatásai tekintetében a következőképpen fogalmazott:

„Az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében (és legutóbb a legfelsőbb bíróságnak az UfR 2008.1892. számában megjelent ítélete alapján) az alkalmazottokról szóló törvény 2a. §-ának (3) bekezdését úgy értelmezték, hogy valamely munkavállaló nem jogosult végkielégítésre akkor, ha öregségi nyugdíjra jogosult [...], tekintet nélkül arra, ha a munkavállaló azt választja, hogy szakmai pályafutásának folytatása érdekében ideiglenesen nem kívánja ezt a nyugdíjat igénybe venni. A jogszabályi rendelkezés nem módosult az Ingeniørforeningen i Danmark ítéletet (C-499/08, EU:C:2010:600) követően, de azt a hivatkozott ítélet eredményeképpen nem alkalmazhatja az állami munkáltató olyan esetben, amikor a munkavállaló úgy nyilatkozik, hogy szakmai pályafutásának folytatása érdekében ideiglenesen nem kíván öregségi nyugdíjban részesülni.”

4 — A 2000/78 irányelvnek az alkalmazottokról szóló törvény 2a. §-ának (2) bekezdésével kapcsolatos, Bíróság általi értelmezésére vonatkozóan lásd: Ingeniørforeningen i Danmark ítélet (C-515/13, EU:C:2015:115).

5 — A továbbiakban: hátrányos megkülönböztetés elleni törvény.

6 — 96/2013. sz. ügy (UfR 2014.1119).

II – Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

12. K. E. Rasmussent elbocsátották, és 2009 júniusának végén távozott az Ajos–nál lévő állásából. Mivel már 1984. június 1-je óta folyamatos alkalmazásban állt ennél a cégnél, főszabály szerint jogosult volt az alkalmazottakról szóló törvény 2a. §-ának (1) bekezdése szerinti, háromhavi munkabérnek megfelelő végkielégítésre. Azonban mivel elbocsátásakor betöltötte 60. életévét, és jogosult volt a munkáltatója által azon rendszer értelmében fizetett öregségi nyugdíjra, amelybe ötvenedik életévének betöltése előtt belépett, az e törvény 2a. §-a (3) bekezdésének az állandó nemzeti ítélkezési gyakorlattal összhangban való értelmezése szerint akkor sem jogosult ilyen kártérítésre, ha elbocsátását követően továbbra is rendelkezésre áll a munkaerőpiacon.

13. 2012 márciusában a Dansk Formands Forening K. E. Rasmussen nevében az alkalmazottakról szóló törvény 2a. §-ának (1) bekezdése szerinti, háromhavi munkabérnek megfelelő végkielégítés iránti keresetet terjesztett elő az Ajos ellen. Ebben a tekintetben ez az egyesület az Ingeniørforeningen i Danmark ítéletre (C-499/08, EU:C:2010:600) hivatkozott.

14. 2014. január 14-i ítéletében a Sø- og Handelsretten (tengerészeti és kereskedelmi bíróság) az időközben elhunyt K. E. Rasmussen örökösei javára ítélkezett a szóban forgó végkielégítés iránti kérelmük tekintetében. E bíróság megállapította, hogy az Ingeniørforeningen i Danmark ítéletből (C-499/08, EU:C:2010:600) az következik, hogy az alkalmazottakról szóló törvény 2a. §-ának (3) bekezdése ellentétes a 2000/78 irányelvvel, és megállapította, hogy a rendelkezés korábbi nemzeti értelmezése ellentétes az uniós jog életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmára vonatkozó általános elvével.

15. Az Ajos fellebbezett ezen ítélettel szemben a Højesteret (legfelsőbb bíróság) előtt. Fellebbezésének alátámasztása érdekében arra hivatkozik, hogy az alkalmazottakról szóló törvény 2a. §-a (3) bekezdésének az Ingeniørforeningen i Danmark ítélettel (C-499/08, EU:C:2010:600) összhangban való értelmezése *contra legem* lenne. Azzal érvel továbbá, hogy egy olyan világos és egyértelmű jogszabály alkalmazását, mint az e törvény 2a. §-ának (3) bekezdése, nem lehet mellőzni az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának uniós jogelve alapján a jogbiztonság és a bizalomvédelem elvének sérelme nélkül.

16. A fellebbezési eljárás során K. E. Rasmussen örökösei ismét kérték az alkalmazottakról szóló törvény 2a. §-ának (1) bekezdése szerinti végkielégítés megfizetésére irányuló kötelezettség, valamint a hátrányos megkülönböztetés elleni törvény 7. cikke szerinti kártérítés megállapítását.

17. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatában a Højesteret (legfelsőbb bíróság) emlékeztet arra, hogy a Dominguez-ítéletből (C-282/10, EU:C:2012:33) következik, hogy magánfelek egymás közötti viszonyaiban nem lehet közvetlen hatályt tulajdonítani az irányelvek rendelkezéseinek. Magánfelek egymás közötti jogvitáiban a belső jogi rendelkezés és valamely irányelv közötti lehetséges ellentétnek feloldhatónak kellene lennie a nemzeti rendelkezés irányelvvel összhangban álló értelmezésével. Mindazonáltal az irányelvvel összhangban álló értelmezés kötelezettségére bizonyos korlátok vonatkoznak, és az nem szolgálhat a nemzeti jog *contra legem* értelmezésének alapjául. Márpedig a jelen ügyben az állandó nemzeti ítélkezési gyakorlat alapján az alkalmazottakról szóló törvény 2a. §-a (3) bekezdésének összhangban álló értelmezése pontosan *contra legem* lenne.

18. Meg kell tehát vizsgálni azt, hogy az uniós jog egyik általános elvére, vagyis az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvére lehet-e hivatkozni egy magánjog hatálya alá tartozó munkáltatóval szemben annak érdekében, hogy ez a munkáltató a dán jog szerinti végkielégítést megfizesse annak ellenére, hogy e jognak megfelelően e kötelezettség alól mentesül. Ennek alapján a jelen ügyben az a kérdés is felmerül, hogy egy íratlan uniós jogelv mennyiben akadályozhatja meg, hogy egy magánszemély valamely nemzeti jogi rendelkezésre hivatkozzon.

19. E vizsgálat elvégzéséhez tudni kellene, hogy az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának elve ugyanazzal a tartalommal és hatállyal rendelkezik-e, mint a 2000/78 irányelv, illetve hogy ez az irányelv olyan életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés elleni védelmet ír-e elő, amely tágabb annál, mint ami ebből a jogelvből következik.

20. A kérdést előterjesztő bíróság azt is kérdezi egyrészt, hogy az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának elve, ahogyan az a Mangold-ítéletből (C-144/04, EU:C:2005:709) és a Küçükdeveci-ítéletből (C-555/07, EU:C:2010:21) következik, alkalmazható-e közvetlenül magánfelek egymás közötti viszonyaiban, másrészt pedig, hogy hogyan kell ennek az elvnek az alkalmazását egyensúlyban tartani a jogbiztonság elvével, valamint a bizalomvédelem ahhoz kapcsolódó elvével.

21. A kérdést előterjesztő bíróság azt szeretné megtudni továbbá, hogy az alapügyben szóban forgóhoz hasonló helyzetben az uniós jog lehetővé teszi-e a nemzeti bíróságnak azt, hogy mérlegelje egyrészt az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvét, másrészt pedig a jogbiztonság és a bizalomvédelem elvét, és azon következtetés levonását, hogy a jogbiztonság elvének elsőbbséget kell élveznie az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvével szemben, azzal az eredménnyel, hogy a nemzeti jog értelmében a munkáltató mentesül a végkielégítés megfizetése alól.

22. Ebben a tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság azt kérdezi továbbá, hogy azt a körülményt, hogy a munkavállaló a dán államtól adott esetben kártérítést követelhet a dán szabályozásnak az uniós joggal való összeegyeztethetlensége miatt, figyelembe lehet-e venni az említett mérlegelés során.

23. E körülmények között a Højesteret (legfelsőbb bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

- „1) Az uniós jog életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmára vonatkozó általános elve magában foglalja-e az olyan szabályozás tilalmát, mint a dán szabályozás, amelynek értelmében a munkavállalók nem jogosultak végkielégítésre akkor, ha a munkáltatójuk által fizetett öregségi nyugdíjra jogosultak egy olyan nyugdíjbiztosítási rendszer keretében, amelybe 50. életévük betöltését megelőzően léptek be, tekintet nélkül arra, hogy a munkaerő-piacon maradási vagy a nyugdíjba vonulást választják?
- 2) Összeegyeztethető-e az uniós joggal, ha valamely dán bíróság egy munkavállaló és a magánjog hatálya alá tartozó munkáltatója között olyan végkielégítés tárgyában folyamatban lévő ügyben, amelyet az 1) kérdésben foglaltak értelmében a munkáltató a nemzeti jog szerint nem köteles megfizetni, de amelynek ezen eredménye nem összeegyeztethető az uniós jog életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmára vonatkozó általános elvével, ezt az elvet és annak közvetlen alkalmazhatóságát a jogbiztonság elvére és a bizalomvédelem kapcsolódó elvére tekintettel mérlegeli, és ezen mérlegelést követően arra a következtetésre jut, hogy a jogbiztonság elvének elsőbbséget kell élveznie az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvével szemben, azzal az eredménnyel, hogy a nemzeti jog értelmében a munkáltató mentesül a végkielégítés megfizetése alól? A tekintetben is iránymutatásra van szükség, hogy az a tény, miszerint a dán jog uniós joggal való összeegyeztethetlenségének eredményeképpen a munkavállaló a körülmények függvényében kártérítést igényelhet az államtól, befolyásolja-e azt a kérdést, hogy figyelembe vehető-e az ilyen mérlegelés.

III – Elemzés

24. Mielőtt belefognék a kérdést előterjesztő bíróság által előterjesztett kérdések elemzésébe, be kell mutatni a Bíróságnak az Ingeniørforeningen i Danmark ítéletben (C-499/08, EU:C:2010:600) tett megállapításait.

25. Ebben az ítéletben a Bíróságot annak megállapítására kérték, hogy a 2000/78/EK tanácsi irányelv 2. cikkét és 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes az a tagállami szabályozás, amelynek értelmében a munkáltatójuk által azon nyugdíjrendszer révén fizetett öregségi nyugdíjra jogosult munkavállalók, amelyhez 50 éves koruk előtt csatlakoztak, kizárólag emiatt nem részesülhetnek a cégnél legalább 12 éves munkaviszonnal rendelkező munkavállalók újbóli szakmai beilleszkedésének elősegítését szolgáló, munkáltatói felmondás esetén járó végkielégítésben.

26. Emlékeztetek arra, hogy az alkalmazottokról szóló törvény 2a. §-ának (1) bekezdéséből következik, hogy az ugyanazon vállalkozás által legalább 12, 15 vagy 18 évig folyamatosan alkalmazott munkavállaló végkielégítésre jogosult. Kivételként e törvény 2a. §-ának (3) bekezdése előírja, hogy nem jár végkielégítés, ha a munkavállaló a munkaviszony megszűnésekor a munkáltatójától öregségi nyugdíjban fog részesülni, és ez a munkavállaló a szóban forgó nyugdíjrendszerbe ötvenedik életévének betöltése előtt belépett.

27. Meg kell jegyezni, hogy a Bíróság a dán szabályozás bemutatása során említ egy pontosítást, amelyet a Vestre Landsret (a nyugati régió fellebbviteli bírósága) tett, nevezetesen, hogy „a bevett nemzeti ítélkezési gyakorlat szerint a munkáltató általi felmondás esetén járó végkielégítésre való jog megszűnik, ha valamely olyan magán-nyugdíjbiztosítási rendszer, amelybe a munkáltató befizetéseket teljesített, a munkaviszony megszűnésekor biztosítani tudja öregségi nyugdíj folyósítását, még akkor is, ha a munkavállaló nem óhajt e nyugdíjhoz való jogával élni”⁷.

28. A Bíróság megállapította, hogy a szóban forgó nemzeti szabályozás a 2000/78 irányelv 1. cikkének és 2. cikke (2) bekezdése a) pontjának együttesen értelmezett rendelkezései értelmében vett, közvetlenül az életkoron alapuló eltérő bánásmódot tartalmaz⁸. A Bíróság úgy vélte, hogy az adott cégnél jelentős idejű munkaviszonnal rendelkező munkavállalók védelmének és újbóli szakmai beilleszkedésük segítésének a munkáltatói felmondás esetén járó végkielégítéssel megvalósítani kívánt célját főszabály szerint lehet úgy tekinteni, hogy az alkalmas az életkoron alapuló ilyen eltérő bánásmódot igazolására⁹.

29. A Bíróság ezenkívül megállapította, hogy „a munkáltatói felmondás esetén járó végkielégítést kizárólag azokra a munkavállalókra korlátozni, akik elbocsátásuk időpontjában nem fognak olyan öregségi nyugdíjban részesülni, amelyhez munkáltatójuk hozzájárulást fizetett, nem tűnik ésszerűtlennek a jogalkotó által kitűzött célra tekintettel, amely cél abban áll, hogy fokozott védelmet nyújtson azoknak a munkavállalóknak, akiknek az újbóli munkába állása felé vezető átmenet a cégnél eltöltött munkaviszonyuk időtartama miatt különösen nehéz”¹⁰. A Bíróság egyébként megjegyezte, hogy „[a]z alkalmazottokról szóló törvény 2a. §-ának (3) bekezdése azt is lehetővé teszi, hogy szűküljön az abból adódó visszaélések lehetősége, hogy az olyan munkavállalók, akik valójában nyugdíjba vonulnak, olyan végkielégítésben részesüljenek, amely az újbóli munkába állás támogatására szolgálna”¹¹. A Bíróság ebből azt a következtetést vonta le, hogy ez a rendelkezés „nem tűnik nyilvánvalóan alkalmatlannak a jogalkotó által kitűzött törvényes foglalkoztatáspolitikai cél elérésére”¹².

30. A Bíróság ezt követően azt vizsgálta, hogy a szóban forgó intézkedés nem lépi-e túl a jogalkotó által kitűzött cél eléréséhez szükséges mértéket. A Bíróság ebben a tekintetben a következő különbségtételt alkalmazta.

7 — Ingeniørforeningen i Danmark ítélet (C-499/08, EU:C:2010:600, 9. pont).

8 — Ugyanott (24. pont).

9 — Ugyanott (31. pont).

10 — Ugyanott (34. pont).

11 — Ugyanott.

12 — Ingeniørforeningen i Danmark ítélet (C-499/08, EU:C:2010:600, 35. pont).

31. Egyfelől, a Bíróság az alkalmazottokról szóló törvény 2a. §-ának (3) bekezdése alapján megállapította, hogy ez a rendelkezés „azáltal, hogy kizárja a munkáltatói felmondás esetén járó végkielégítés kedvezményéből azokat a munkavállalókat, akik az elbocsátásukat követően öregségi nyugdíjat kapnak a munkáltatójuktól, nem lépi túl az azon célok eléréséhez szükséges mértéket, amelyeket összeháborítani igyekszik egymással”¹³.

32. Másfelől a Bíróság figyelembe vette azt a pontosítást, amelyet a Vestre Landsret (a nyugati régió fellebbviteli bírósága) tett az állandó nemzeti ítélezési gyakorlat által az alkalmazottokról szóló törvény 2a. §-a (3) bekezdésének tulajdonított tartalomra vonatkozóan, amely ítélezési gyakorlat a munkáltatójuktól ténylegesen öregségi nyugdíjban részesülő személyekkel azonos megítélés alá veszi az ilyen nyugdíjra jogosult személyeket. A Bíróság ebben a tekintetben úgy vélte, hogy „az alkalmazottokról szóló törvény 2a. cikke (3) bekezdésének – azáltal, hogy nem teszi lehetővé az olyan munkavállalók számára a munkáltatói felmondás esetén járó végkielégítés megfizetését, akik ugyan a munkáltatójuk által fizetett öregségi nyugdíjra jogosultak, de arról átmenetileg lemondanak azért, hogy szakmai karrierjüket folytathassák – az a hatása, hogy túlzott mértékben veszélyezteti azon munkavállalók jogos érdekeit, akik ebben a helyzetben vannak, és így túllépi az e rendelkezés által kitűzött szociálpolitikai célok eléréséhez szükséges mértéket”¹⁴. Ennélfogva az említett rendelkezésből eredő eltérő bánásmód a Bíróság szerint nem igazolható a 2000/78 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése alapján¹⁵.

33. Észrevételeiben a dán kormány rámutat arra, hogy az Ingeniørforeningen i Danmark ítélet (C-499/08, EU:C:2010:600) egy munkavállaló és egy közsférában működő munkáltató közötti viszonyra, azaz egy vertikális viszonyra vonatkozott. Ez a kormány ebből azt a következtetést vonja le, hogy a Bíróság ebben az ügyben tehát nem foglalt állást abban a kérdésben, hogy az uniós jogra tekintettel az alkalmazottokról szóló törvény 2a. §-ának (3) bekezdése – amellyel, hogy az nem alkalmazható a munkavállalók és az állami munkáltatók közötti viszonyokra – továbbra is alkalmazható-e egy munkavállaló és egy magánjog hatálya alá tartozó munkáltató közötti tisztán horizontális viszonyra.

34. Márpedig álláspontom szerint az Ingeniørforeningen i Danmark ítéletből (C-499/08, EU:C:2010:600) általánosságban levonható az a következtetés, hogy az alkalmazottokról szóló törvénynek a nemzeti bíróságok által értelmezett 2a. §-ának (3) bekezdése nem egyeztethető össze a 2000/78 irányelv 2. cikkével, valamint 6. cikkének (1) bekezdésével. Még ha az ezen ítélet alapját képező ügyben felmerült jogvita egy munkavállaló és egy állami munkáltató között állt is fenn, az ítéletből az következik, hogy ez a nemzeti rendelkezés egész egyszerűen nem alkalmazható a munkavállalók és a munkáltatók közötti viszonyokban, függetlenül attól, hogy azok közjogi vagy magánjogi jogviszonyok. Egy ezzel ellentétes álláspont ennek az ítéletnek a tartalmát a jogviszonyok egyetlen kategóriájára, nevezetesen a közjogi jogviszonyokra korlátozná.

35. Ennélfogva a 2000/78 irányelvnek a Bíróság által az Ingeniørforeningen i Danmark ítéletben (C-499/08, EU:C:2010:600) elfogadott értelmezése lehetővé tette azoknak az okoknak a feltárását, amelyek miatt az alkalmazottokról szóló törvénynek a dán bíróságok által értelmezett 2a. §-ának (3) bekezdését a 2000/78 irányelvvvel összeegyeztethetetlennek kell tekinteni. Ezek az okok a szóban forgó jogviszony közjogi vagy magánjogi jellegétől függetlenek.

36. A Bíróság ezen ítéletében kialakított megoldás magánfelek egymás közötti jogvitáiban történő alkalmazásával kapcsolatban a kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint bizonyos nehézségek merülnek fel, amelyek a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyát képezik.

13 – Ugyanott (40. pont).

14 – Ugyanott (47. pont).

15 – Ugyanott (48. pont).

37. A kérdést előterjesztő bíróság szerint a Bíróság ekként elfogadott megoldása nem okoz problémát, amikor a munkáltató közjogi személy. Ebben az esetben ugyanis az alkalmazottakról szóló törvény 2a. §-ának (3) bekezdése és a 2000/78 irányelv közötti ellentét álláspontja szerint feloldható azzal, hogy a munkavállaló oly módon hivatkozhat erre az irányelvre és annak rendelkezéseire – feltéve, hogy azok feltétel nélküliek és kellően pontosak –, hogy az alkalmazottakról szóló törvény 2a. §-a (3) bekezdésének egy adott esetben történő alkalmazását elkerülje.

38. A kérdést előterjesztő bíróság emlékeztet arra, hogy ezzel szemben a magánfelek egymás közötti viszonyaiban egy irányelv rendelkezéseinek nem lehet közvetlen hatályt tulajdonítani. Ebben az összefüggésben a kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy egy belső jogi rendelkezés és egy irányelv közötti esetleges ellentét, amennyiben lehetséges, a szóban forgó nemzeti rendelkezésnek az érintett irányelvvvel összhangban való értelmezésével oldható fel oly módon, hogy csökkenteni kell a két norma közötti nyilvánvaló ellentmondást. A kérdést előterjesztő bíróság ugyanakkor kifejti, hogy az összhangban álló értelmezés ezen elvének bizonyos korlátai vannak, illetve hogy az többek között nem szolgálhat a nemzeti jog *contra legem* értelmezésének alapjául.

39. Márpedig e bíróság szerint egy ilyen korlátozás áll fenn a jelen ügyben, mivel a Mangold-ítéletből (C-144/04, EU:C:2005:709) és a Küçükdeveci-ítéletből (C-555/07, EU:C:2010:21) eredő ítélkezési gyakorlatnak megfelelően az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvét kell alkalmazni az alapügybeli jogvita megoldása érdekében, amely két magánszemély között áll fenn. Ezen elv alkalmazása tehát annak a kérdést előterjesztő bíróság által a jogbiztonság elvével és a bizalomvédelem elvével történő egyensúlyba hozásának problémáját veti fel.

40. A kérdést előterjesztő bíróság által a kérdéseinek megfogalmazása céljából levezetett érvelés számomra úgy tűnik, hogy legalábbis részben összhangban áll a Bíróságnak az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának a magánszemélyek közötti jogvitáiban történő alkalmazásával kapcsolatos legutóbbi ítélkezési gyakorlatával. Ezen ítélkezési gyakorlattal ugyanis összhangban áll az általános jogelv alkalmazása, figyelembe véve azt, hogy a Bíróság következetesen elutasítja az irányelvek horizontális közvetlen hatályának elismerését. Ebben a tekintetben emlékeztetek arra, hogy magánszemélyek egymás közötti jogvitáiban a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint maguk az irányelvek nem keletkeztethetnek magánszemélyekre vonatkozó kötelezettségeket, következésképpen azokra önmagukban nem is lehet magánszemélyekkel szemben hivatkozni¹⁶.

41. Mindamellet a Bíróság ítélkezési gyakorlatából következik az is, hogy az irányelvek nincsenek joghatásuktól teljes mértékben megfosztva a magánszemélyek közötti jogvitákban. A tagállami bíróságok azon kötelezettsége, hogy nemzeti jogukat az irányelvek tartalmával és céljaival összhangban értelmezzék, lehetővé teszi, hogy az irányelvek közvetlenül fejtsék ki joghatásukat az ilyen jogvitákban.

42. A nemzeti bíróság szerepével kapcsolatban – amikor annak egy magánszemélyek közötti jogvitában kell döntenie, amelyben a nemzeti szabályozás az uniós joggal ellentétesnek tűnik – a Bíróság ugyanis megállapította, hogy „a nemzeti bíróságok feladata a magánszemélyekre vonatkozó uniós rendelkezések bírói védelmének és hatékony érvényesülésének biztosítása”¹⁷. Ezenkívül „a tagállamok irányelvből eredő kötelezettsége az abban írt eredmény elérésére, valamint azon feladatuk, hogy megtegyék a megfelelő általános és különös intézkedéseket e kötelezettség teljesítésének biztosítása érdekében, ezen államok minden hatóságára vonatkozik, beleértve hatáskörük keretén belül az igazságszolgáltatás szerveit is”¹⁸.

16 – Lásd többek között: Dominguez-ítélet (C-282/10, EU:C:2012:33, 37. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Ebben az értelemben lásd továbbá: Association de médiation sociale ítélet (C-176/12, EU:C:2014:2, 36. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

17 – Lásd többek között: Küçükdeveci-ítélet (C-555/07, EU:C:2010:21, 45. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

18 – Ugyanott (47. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

43. Ebből következik, hogy „a belső jog alkalmazásakor a tagállami bíróságok kötelesek a belső jogot úgy értelmezni, hogy a szóban forgó irányelv eredményének eléréséhez a lehető legteljesebb mértékig figyelembe veszik annak szövegét és célját, következésképpen megfelelni az EUMSZ 288. cikk harmadik bekezdésének. A nemzeti jog uniós joggal összhangban álló értelmezésének e követelménye ugyanis az EUM-Szerződés rendszeréből következik, amennyiben lehetővé teszi a tagállami bíróságoknak, hogy az előttük folyamatban lévő ügyek elbírálása során hatáskörüknek megfelelően biztosítsák az uniós jog teljes érvényesülését”¹⁹.

44. Az összhangban álló értelmezés ezen követelménye a nemzeti jogrend valamennyi szabályára vonatkozik,²⁰ ideértve a nemzeti ítélkezési gyakorlatot is.²¹

45. A Bíróság azt is kifejtette, hogy „ha a nemzeti jog az általa elfogadott értelmezési módszerek alkalmazásával bizonyos esetekben lehetővé teszi a belső jog valamely rendelkezésének oly módon való értelmezését, hogy ezzel elkerülje a nemzeti jog más normájával való összeütközését, illetve e rendelkezés hatályát csökkentve azt csak olyan mértékben alkalmazza, hogy az említett normával összeférhető legyen, akkor a nemzeti bíróság az irányelvben előírt eredmény eléréséhez is köteles ugyanezeket a módszereket alkalmazni”²².

46. Az összhangban álló értelmezés követelménye megköveteli tehát, hogy „a nemzeti bíróságok hatáskörük keretei között tegyenek meg mindent annak érdekében, hogy a belső jog egészére tekintettel és az általa elfogadott értelmezési módszerek alkalmazásával biztosítsák a szóban forgó irányelv teljes érvényesülését, és annak céljával összhangban álló eredményre jussanak”²³.

47. Az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának elve csak akkor válik a magánszemélyek közötti jogviták megoldását lehetővé tevő, az uniós joggal ellentétes nemzeti jog alkalmazását semlegesítő referencianormává, ha a belső jog 2000/78 irányelvvel összhangban álló ilyen értelmezésének a nemzeti bíróságok általi alkalmazása lehetetlennek bizonyul. Ez az elv tehát enyhíti a 2000/78 irányelv horizontális közvetlen hatályának hiányát, valamint azt, hogy a nemzeti bíróságok számára lehetetlennek bizonyul a nemzeti jogukat ezen irányelvvel összhangban értelmezni. Egyébként felhívom a figyelmet arra, hogy a Bíróság a legutóbbi ítélkezési gyakorlatában egyértelműen kiemelte az összhangban álló értelmezés kötelezettségének a Bíróság által adni kívánt elsőbbségi szerepet²⁴.

48. Az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmára vonatkozó elv, mint az uniós jog és a nemzeti jog közötti ellentétek feloldására vonatkozó végső megoldás alkalmazása előtt a nemzeti bíróságoknak tehát megfelelően meg kell vizsgálniuk, hogy a belső joguk nem értelmezhető-e a 2000/78 irányelvvel összhangban.

19 — Lásd többek között: Dominguez-ítélet (C-282/10, EU:C:2012:33, 24. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

20 — Lásd többek között: Association de médiation sociale ítélet (C-176/12, EU:C:2014:2, 38. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

21 — Centroteel-ítélet (C-456/98, EU:C:2000:402, 17. pont).

22 — Lásd többek között: Mono Car Styling ítélet (C-12/08, EU:C:2009:466, 63. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

23 — Lásd többek között: Dominguez-ítélet (C-282/10, EU:C:2012:33, 27. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

24 — Ugyanott (23. pont, ahol a Bíróság először is megállapította, hogy „az a kérdés, hogy mellőzni kell-e valamely nemzeti rendelkezés alkalmazását amiatt, hogy az ellentétes az uniós joggal, csak akkor merül fel, ha nincs semmilyen lehetőség e rendelkezésnek az uniós joggal összhangban történő értelmezésére”). Ebben a tekintetben lásd: Simon D., „La panacée de l’interprétation conforme: injection homéopathique ou thérapie palliative?”, *De Rome à Lisbonne: les juridictions de l’Union européenne à la croisée des chemins, Mélanges en l’honneur de P. Mengozzi*, Bruylant, Brüsszel, 279. o. E szerző szerint „a Bíróság az összhangban álló értelmezési módszert egyre inkább egyfajta technikai prioritásban részesíti az elsőbbség egyéb megnyilvánulásaihoz képest” (298. o.).

49. Ebben a tekintetben a Bíróság kifejtette, hogy a nemzeti joggal összhangban álló értelmezés követelményének vannak bizonyos korlátai. Ennélfogva a nemzeti bíróság arra vonatkozó kötelezettségének korlátait, hogy az irányelv tartalmára és céljára hivatkozzon a belső jog releváns szabályainak értelmezése és alkalmazása során, „az általános jogelvek alkotják, különösen a jogbiztonság elve, abban az értelemben, hogy e kötelezettség nem szolgálhat alapjául a nemzeti jog *contra legem* értelmezésének”²⁵.

50. Következésképpen a Bíróság a Küçükdeveci-ítéletben (C-555/07, EU:C:2010:21) kifejeződő szándékával összhangban csak akkor értelmezi a másodlagos jogi norma által pontosítani kívánt jogelvet, ha a benyújtott észrevételek alapján megállapítja, hogy a nemzeti bíróság ténylegesen ilyen korlátozással szembesül. Az ezen elv és a nemzeti jog közötti ellentét fennállása esetén a Bíróság a nemzeti bíróság számára tehát meghatározza, hogy erre az elvre magánszemélyek közötti jogvitában lehet hivatkozni az uniós joggal ellentétes valamely nemzeti rendelkezés mellőzése érdekében.

51. A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy a nemzeti jogát nem tudja a 2000/78 irányelvvel összhangban értelmezni anélkül, hogy az ne eredményezné a nemzeti jogának *contra legem* értelmezését.

52. Kétségtelen, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a belső jog értelmezése kizárólag a nemzeti bíróságok feladata²⁶. A nemzeti bíróságok feladata tehát végső döntést hozni arról, hogy a nemzeti jogukat lehet-e az uniós joggal összhangban értelmezni.

53. Mindamellett úgy vélem, hogy ha az előzetes döntéshozatal iránti kérelem keretében a Bíróság elé terjesztett megállapításokból kitűnik, hogy a nemzeti jog uniós jognak megfelelő értelmezésével szembeni egyetlen ok az uniós joggal ellentétes állandó nemzeti ítélkezési gyakorlat fennállása, a Bíróság feladata meghatározni a nemzeti bíróság számára azt, hogy egy ilyen indokot ez utóbbi figyelembe vehet-e. Másképpen megfogalmazva, a Bíróság álláspontom szerint teljes mértékben a hatáskörén belül jár el, amikor kifejti, hogy milyen értelmet kell tulajdonítani az összhangban álló értelmezésre vonatkozó követelmény korlátjának, amelyre maga is hivatkozott, nevezetesen a *contra legem* értelmezésnek. A Bíróság és a nemzeti bíróságok közötti együttműködés szelleme, amely az EUMSZ 267. cikk szerinti előzetes döntéshozatali eljárás vezérelve, valamint ezen eljárás hatékony érvényesülése és az uniós jog hatékony alkalmazása magukban foglalják tehát, hogy a Bíróság utat mutasson a kérdést előterjesztő bíróság számára az összhangban álló értelmezés követelményére vonatkozó korlátozás nem megfelelő alkalmazásának – amely a nemzeti jog *contra legem* értelmezését jelenti – megelőzéséhez.

54. Ezért azt javaslom, hogy a Bíróság alaposan vizsgálja meg azokat az okokat, amelyek miatt a kérdést előterjesztő bíróság úgy ítéli meg, hogy a nemzeti jogát nem tudja a 2000/78 irányelvvel összhangban értelmezni.

55. Ebben a tekintetben emlékeztetek arra – amint a kérdést előterjesztő bíróság kifejezetten megjegyzi –, hogy az állandó nemzeti ítélkezési gyakorlatból – amelynek legutóbbi példája a 2014. január 17-i ítélet²⁷ – következik, hogy az alkalmazottokról szóló törvény 2a. §-ának (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a munkavállaló nem jogosult végkielégítésre, ha a munkáltatója által azon rendszer értelmében fizetett öregségi nyugdíjra jogosult, amelybe ötvenedik életévének betöltése előtt belépett, tekintet nélkül arra, ha a munkavállaló azt választja, hogy szakmai pályafutásának folytatása érdekében ideiglenesen nem kívánja ezt a nyugdíjat igénybe venni. A kérdést előterjesztő bíróság

25 — Lásd többek között: Mono Car Styling ítélet (C-12/08, EU:C:2009:466, 61. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Ebben az értelemben lásd továbbá: Association de médiation sociale ítélet (C-176/12, EU:C:2014:2, 39. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

26 — Lásd többek között: Adeneler és társai ítélet (C-212/04, EU:C:2006:443, 103. pont), valamint Wilson-ítélet (C-506/04, EU:C:2006:587, 34. pont).

27 — Lásd a jelen indítvány 6. lábjegyzetét.

álláspontja szerint ilyen körülmények között *contra legem* lenne az alkalmazottakról szóló törvény 2a. §-a (3) bekezdésének olyan értelmezése, amely ezt a rendelkezést a Bíróság által az Ingeniørforeningen i Danmark ítéletben (C-499/08, EU:C:2010:600) értelmezett 2000/78 irányelvvel összhangba hozza.

56. A kérdést előterjesztő bíróság ebből az előfeltevésből kiindulva összpontosított ezt követően a kérdéseinek megfogalmazása során arra, hogy az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának elve milyen tartalommal bír a magánszemélyek közötti jogvitákban.

57. Meg kell tehát vizsgálni, hogy a kérdést előterjesztő bíróság által elfogadott ezen előfeltevés helytálló-e.

58. K. E. Rasmussen örökösei észrevételeikben mindenekelőtt arra hivatkoznak, hogy az összhangban álló értelmezés alapján konkrétan lehetséges, hogy az alkalmazottakról szóló törvény 2a. §-ának (3) bekezdése és a 2000/78 irányelvben előírt, életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalma egymás mellett létezzen.

59. K. E. Rasmussen örökösei ebben a tekintetben kifejtik, hogy a nemzeti ítélkezési gyakorlat az alkalmazottakról szóló törvény 2a. §-a (3) bekezdését úgy értelmezte, hogy a „fog részesülni” („vil oppebære”) kifejezés azt jelenti, hogy „részesülhet” („kan oppebære”). Ezt az értelmezést az az elgondolás vezérli, hogy nem kizárólag az elbocsátott munkavállaló előre nem látható szándékától kell, hogy függjön az, hogy ha akarja, aktiválja számára az öregségi nyugdíját és így elveszti a végkielégítéshez való jogát, vagy hogy a nyugdíját később veszi fel és így megőrzi a végkielégítéshez való jogát. A bíróságok tehát figyelembe vették a nemzeti jogalkotó arra irányuló feltételezett akaratát, hogy objektív kritériumot határozzanak meg attól az időponttól kezdődően, amikor a végkielégítéshez való jog megszűnik a munkavállaló arra vonatkozó joga miatt, hogy a munkaviszony megszűnésekor nyugdíjban részesüljön.

60. K. E. Rasmussen örökösei vitatják a kérdést előterjesztő bíróság azon értékelését, amely szerint az alkalmazottakról szóló törvény 2a. §-a (3) bekezdésének azon értelmezése, amely ezt a rendelkezést összhangba hozza a 2000/78 irányelvvel – ahogyan azt a Bíróság az Ingeniørforeningen i Danmark ítéletben (C-499/08, EU:C:2010:600) értelmezte –, *contra legem*, mivel álláspontjuk szerint egy ilyen összhangban álló értelmezésnek csak az említett rendelkezés keretei között kell fennállnia.

61. K. E. Rasmussen örökösei ebben a tekintetben Kokott főtanácsnoknak az Ingeniørforeningen i Danmark ügyre (C-499/08, EU:C:2010:248) vonatkozó indítványára hivatkoznak. Az indítványa 84. pontjában Kokott főtanácsnok ugyanis – arra a szabályra hivatkozva, amely szerint a belső jog értelmezése kizárólag a nemzeti bíróság feladata – úgy ítélte meg, hogy „[számára] igenis lehetségesnek tűnik a [2000/78] irányelvvel összhangban történő értelmezés”. Álláspontjának alátámasztása érdekében arra hivatkozott, hogy „a [munkavállalókról szóló törvény] 2a. §-ának (3) bekezdésében szereplő kivételre vonatkozó jelenlegi, igen szigorú értelmezés kizárólag a dán ítélkezési gyakorlaton alapul. Megfogalmazása alapján [...] értelmezhető úgy is, hogy csak azon személyekre vonatkozik, akik *ténylegesen részesülnek* nyugdíjban, azokra pedig nem szükségképpen terjed ki, akik nyugdíjban *részesülhetnének*”.

62. Az Európai Bizottság azonos értelemben – még ha nem is részletezi ezt a megoldást – hivatkozik az észrevételeiben arra, hogy a nemzeti ítélkezési gyakorlatból eredő értelmezés nem szükségszerűen az alkalmazottakról szóló törvény 2a. §-a (3) bekezdésének szövegéből következik, mivel úgy tűnik, hogy a „fog részesülni” kifejezés akként is értelmezhető, hogy a munkavállaló csak akkor veszíti el a végkielégítésre való jogosultságát, ha az öregségi nyugdíjhoz való jogát *ténylegesen* gyakorolja.

63. Végül kiemelem, hogy a dán kormány az általa az Ingeniørforeningen i Danmark ítélet (C-499/08, EU:C:2010:600) alapjául szolgáló ügyben benyújtott észrevételekben úgy tűnt, hogy nem állapította meg, hogy nem lehetséges az alkalmazottokról szóló törvény 2a. §-a (3) bekezdésének a 2000/78 irányelvnek megfelelő értelmezése. A dán kormány ugyanis arra hivatkozott, hogy amennyiben az általa képviselt álláspontot, nevezetesen azt, hogy a nemzeti joga ezzel az irányelvvel összeegyeztethető, a Bíróság nem fogadja el, „a nemzeti bíróságnak meg kell vizsgálnia, hogy az alkalmazottokról szóló törvény 2a. §-a (3) bekezdésének a [2000/78] irányelvvel összhangban való értelmezése során juthat-e olyan eredményre, amely [ezen] irányelv keretén belül marad anélkül, hogy szükség lenne arra, hogy ez a bíróság megállapítsa, hogy [ez a rendelkezés] nem alkalmazható a munkavállalók és az állami munkáltatók közötti viszonyokra”²⁸.

64. Ez a javaslat számomra különösen megfelelőnek tűnik, mivel az összhangban álló értelmezés technikája az Ingeniørforeningen i Danmark ítélet (C-499/08, EU:C:2010:600) alapjául szolgáló ügy és a jelen ügy összefüggésében egyaránt lehetővé teszi az alkalmazottokról szóló törvény 2a. §-a (3) bekezdése tartalmának korlátozását arra, ami e rendelkezés szövegéből kifejezetten kitűnik. Az e rendelkezés alkalmazásának teljes mértékű mellőzését jelentő megoldás ugyanakkor nem megfelelő, mivel ebben az ítéletben a Bíróság a nemzeti bíróságok által az alkalmazottokról szóló törvény 2a. §-a (3) bekezdésével kapcsolatban adott értelmezésnek csak a 2000/78 irányelvvel való összeegyeztethetlenségére mutatott rá.

65. Valójában, ahogy azt láttuk, az Ingeniørforeningen i Danmark ítéletből (C-499/08, EU:C:2010:600) nem következik, hogy az alkalmazottokról szóló törvény 2a. §-a (3) bekezdésének szövege önmagában összeegyeztethetetlen a 2000/78 irányelvvel. Ellenkezőleg, ebben az ítéletben a Bíróság elismeri, hogy ez a rendelkezés – szigorúan értelmezve – igazolható a foglalkoztatás védelmére irányuló céllal. A Bíróság azt ítélte a 2000/78 irányelvvel ellentétesnek, hogy ezt a szabályt az ítélkezési gyakorlat annak vizsgálata nélkül terjeszti ki azokra a munkavállalókra, akik öregségi nyugdíjban részesülhetnek, hogy ezek a munkavállalók valóban részesülnek-e ebben a nyugdíjban. A Bíróság indokolása hallgatólagosan kifogásolja a nemzeti bíróságok által értelmezett nemzeti jogi norma koherenciáját: miért fosztja meg az öregségi nyugdíjokról a szakmai karrierjük folytatása érdekében átmenetileg lemondó munkavállalókat egy olyan intézkedéstől, amelynek éppen az a célja, hogy segítsen nekik munkahelyet találni?

66. Ebben az összefüggésben a kérdést előterjesztő bíróság által a nemzeti jogának a 2000/78 irányelvvel összhangban való értelmezése a legmegfelelőbb eszköz az e jog és az uniós jog között fennálló ellentét feloldására, mivel ez az értelmezés semlegesíti a nemzeti bíróság által az alkalmazottokról szóló törvény 2a. §-a (3) bekezdésének tulajdonított jelentést, amely ezzel az irányelvvel ellentétes, és ennek a nemzeti rendelkezésnek olyan jelentést tulajdonít, amely nemcsak e rendelkezés szövegének felel meg, hanem az említett irányelvvel is összeegyeztethető.

67. Ebben a tekintetben pontosan körül kell határolni, hogy mire terjed ki egy olyan helyzet, amelyben az összhangban álló értelmezés nem lehetséges, illetve pontosabban azt, hogy mit jelent a *contra legem* értelmezés.

68. A „*contra legem*” latin kifejezés szó szerint azt jelenti, hogy „joggal ellentétes”. A *contra legem* értelmezés álláspontom szerint olyan értelmezést jelent, amely magával a szóban forgó nemzeti rendelkezés szövegével ellentétes. Másképpen megfogalmazva egy nemzeti bíróság akkor szembesül a *contra legem* értelmezésből eredő akadállyal, amikor egy nemzeti rendelkezés világos és egyértelmű szövege összeegyeztethetetlennek tűnik egy irányelv szövegével. A Bíróság ezáltal elismerte, hogy a *contra legem* értelmezés az összhangban álló értelmezés követelményének korlátját képezi, mivel a Bíróság csak azt írhatja elő a nemzeti bíróságok számára, hogy az értelmezési szerepkörüket csak olyan mértékben gyakorolják, hogy ne lépjenek a jogalkotó helyébe.

28 — 42. pont.

69. Ahogyan azt láttuk, a kérdést előterjesztő bíróság egyáltalán nem ilyen helyzetben van. Az alkalmazottakról szóló törvény 2a. §-a (3) bekezdésének a kérdést előterjesztő bíróság által adott értelmezése, amely összeegyeztethető a 2000/78 irányelvvel, egyáltalán nem írja elő e bíróság számára e nemzeti rendelkezés újraírásának feladatát. A kérdést előterjesztő bíróság tehát nem avatkozik bele a nemzeti jogalkotó hatáskörébe.

70. A kérdést előterjesztő bíróság részéről az összhangban álló értelmezés alkalmazása kizárólag azt foglalja magában, hogy e bíróságnak meg kell változtatnia az ítélkezési gyakorlatát annak érdekében, hogy a 2000/78 irányelvvel kapcsolatban a Bíróság által az Ingeniørforeningen i Danmark ítéletben (C-499/08, EU:C:2010:600) adott értelmezés alkalmazására a nemzeti jogrendben teljes mértékben sor kerüljön, nemcsak az állami munkáltatók és munkavállalók közötti jogviszonyok, hanem a magánjog hatálya alá tartozó munkáltatók és munkavállalók közötti jogviszonyok tekintetében is.

71. A Bíróság azáltal, hogy a kérdést előterjesztő bíróság számára az ítélkezési gyakorlatának módosítását írja elő, egyáltalán nem kötelezi ezt a bíróságot arra, hogy a hatáskörét túllépje. A Bíróság emlékeztette a bíróságot arra, hogy annak alapvető feladata „a jogalanyokat az uniós jogi rendelkezések alapján megillető jogi védelem és e rendelkezések teljes érvényesülésének garantálása”²⁹. A Bíróság emlékeztette ezt a bíróságot arra is, hogy „a tagállamok irányelvből eredő kötelezettsége az abban írt eredmény elérésére, valamint azon feladatuk, hogy megtegyék a megfelelő általános és különös intézkedéseket e kötelezettség teljesítésének biztosítása érdekében, ezen államok minden hatóságára vonatkozik, beleértve hatáskörük keretén belül az igazságszolgáltatás szerveit is”³⁰.

72. Az ítélkezési gyakorlattal kapcsolatos akadály tehát nem hasonlítható össze azzal az akadállyal, amelyet egy olyan nemzeti jogi rendelkezés létezése jelent, amelynek szövege összeegyeztethetetlen valamely uniós jogi normával. Ez utóbbi helyzetben ugyanis az akadályt a nemzeti bíróság nem szüntetheti meg anélkül, hogy a szóban forgó rendelkezés átírásával ne lépjen a jogalkotó helyébe.

73. Hozzáteszem, hogy annak elismerése, hogy az uniós joggal ellentétes nemzeti ítélkezési gyakorlat fennállása akadályozhatja a nemzeti bíróságot abban, hogy egy nemzeti rendelkezést az uniós joggal összhangban értelmezzen, nagymértékben csökkenti az ebben az uniós jog és a tagállami jogok közötti ellentétek feloldására vonatkozó módszerben rejlő lehetőségeket.

74. Ezenkívül úgy vélem, hogy az alapügyben szóban forgóhoz hasonló helyzetben sem a jogbiztonság elvével, sem pedig a bizalomvédelem elvével nem ellentétes az, ha a kérdést előterjesztő bíróság az alkalmazottakról szóló törvény 2a. §-a (3) bekezdésének olyan értelmezését alkalmazza, amely összeegyeztethető a 2000/78 irányelvvel.

75. Konkrétabban az a körülmény, hogy a nemzeti jog kérdést előterjesztő bíróság általi ilyen értelmezése azzal a következménnyel jár, hogy a munkáltatóra az alapügybeli jogvita tárgyát képező végkielégítés megfizetésére vonatkozó kötelezettséget írja elő, nem változtat az elemzésen.

76. A Bíróság ítélkezési gyakorlatából kétségtelenül az következik, hogy „a nemzeti bíró azon kötelezettsége, hogy a nemzeti joga megfelelő szabályainak értelmezésekor hivatkozzék az irányelv tartalmára, addig tart, amíg az ilyen értelmezés nem eredményezi azt, hogy egy magánszeméllyel szemben egy át nem ültetett irányelv által előírt kötelezettségre hivatkoznak, és az irányelv alapján és a végrehajtására hozott törvény hiányában még kevésbé határozhatja meg vagy súlyosíthatja azoknak a büntetőjogi felelősségét, akik megsértik az irányelv közösségi rendelkezéseit”³¹. Ez az ítélkezési

29 — Lásd többek között Küçükdeveci-ítélet (C-555/07, EU:C:2010:21, 45. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

30 — Ugyanott (47. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

31 — Lásd többek között: Arcaro-ítélet (C-168/95, EU:C:1996:363, 42. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

gyakorlat azonban mindenekelőtt az összhangban álló értelmezésre vonatkozó kötelezettségnek a büntetőjog területén fennálló korlátaira vonatkozik,³² és számomra nem tűnik úgy, hogy az a valamely irányelvnek megfelelő nemzeti jognak az olyan értelmezését is tiltja, amely a munkáltató számára az alapügybelihez hasonló végkielégítés megfizetésére vonatkozó kötelezettség előírásához vezet.

77. Ha szigorúan kellene értelmezni azt a megfogalmazást, amely szerint a nemzeti bíróság azon kötelezettsége, hogy valamely irányelv tartalmára hivatkozzon, amikor a nemzeti jogának releváns szabályait értelmezi, addig tart, amíg az ilyen értelmezés nem eredményezi azt, hogy egy magánszeméllyel szemben egy át nem ültetett irányelv által előírt kötelezettségre hivatkoznak, a nemzeti jognak az uniós irányelvekkel összhangban való értelmezésére vonatkozó elv drasztikus korlátozását jelentené³³. Úgy gondolom ezért, hogy az összhangban álló értelmezés követelményének e korlátozása nem alkalmazható a büntető eljáráson kívül, amely eljáráson egyébként a Bíróság ezen megállapítása alapult³⁴.

78. Egyebekben a jelen ügyben szóban forgóhoz hasonló helyzetben a munkáltatónak a végkielégítés megfizetésére vonatkozó kötelezettsége nem közvetlenül a 2000/78 irányelvből, hanem magából a nemzeti jogból ered, amelynek tartalma az összhangban álló értelmezésnek köszönhetően annak szövegével összhangban áll. Másképpen megfogalmazva, itt nem egy olyan helyzetről van szó, amelyben az összhangban álló értelmezés arra az eredményre vezet, hogy egy magánszemélyre egy irányelv által előírt kötelezettséget ró a hatályos nemzeti jog támogatása nélkül. Az uniós joggal ellentétes értelmezéstől mentesített nemzeti rendelkezés az, amely a munkáltatóra a végkielégítés megfizetésére vonatkozó kötelezettséget rója.

79. Végül emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint „azon értelmezés, amelyet a Bíróság az [EUMSZ 267.]cikk alapján ráruházott hatáskör alapján valamely közösségi jogszabályra vonatkozóan kifejt, szükség esetén megmagyarázza és pontosítja e szabály jelentését és terjedelmét, amely szerint azt a hatálybalépésének időpontjától értelmezni és alkalmazni kell, illetőleg értelmezni és alkalmazni kellett volna. Más szóval az előzetes döntéshozatali eljárásban hozott ítélet nem konstitutív, hanem tisztán deklaratív jellegű, következésképpen annak hatásai főszabály szerint az értelmezett szabály hatálybalépésének napjára visszamenőleg érvényesülnek”³⁵. A Bíróság szerint „[e]bből következik, hogy az így értelmezett szabályt a bíróság alkalmazhatja és alkalmaznia kell az értelmezés iránti kérelemről határozó ítélet előtt keletkezett és létrejött jogviszonyokkal kapcsolatban, ha egyebekben adottak a feltételek az említett szabály alkalmazásával kapcsolatos pernek a hatáskörrel rendelkező bíróság előtti megindításához”³⁶.

80. A Bíróság egyébként következetesen azt állapította meg, hogy „a[z uniós] jogrendhez szorosan hozzátartozó jogbiztonság általános elvének alkalmazása útján csak kivételesen korlátozhatja valamennyi érdekelt lehetőségét, hogy hivatkozzanak a[z] [...] által[a] értelmezett rendelkezésre a jóhiszeműen létrejött jogviszonyok megkérdőjelezése céljából”³⁷. Emellett „a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata alapján az ilyen korlátozásra kizárólag ugyanazon ítéletben kerülhet sor, amely a kért értelmezésről szól”³⁸. A Bíróság szerint ugyanis „szükségszerű [...], hogy a közösségi jogi rendelkezés

32 — Lásd többek között: Caronna-ítélet (C-7/11, EU:C:2012:396, 51. és 52. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

33 — Lásd: Jacobs főtanácsnoknak a Centrosteeel-ügyre vonatkozó indítványa (C-456/98, EU:C:2000:137, 34. pont).

34 — Ugyanott. Lásd többek között ebben a tekintetben: Lenaerts, K. és Corthaut, T., „Of birds and hedges: the role of primacy in invoking norms of EU law”, *European Law Review*, 2006, 31. kötet, 3. szám, 287. o., különösen a 295. és 296. o., valamint S. Perchalnak a Pfeiffer és társai ítélethez fűzött észrevételei (C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584), *Common Market Law Review*, 2005, 42. kötet, 1445. o., különösen 6.4. pont.

35 — Lásd többek között: Pohl-ítélet (C-429/12, EU:C:2014:12, 30. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

36 — Lásd többek között: Meilicke és társai ítélet (C-292/04, EU:C:2007:132, 34. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

37 — Ugyanott (35. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

38 — Ugyanott (36. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

Bíróság általi értelmezésének időbeli hatálya egyedi pillanatban kerüljön meghatározásra. E tekintetben az az elv, hogy az időbeli hatály korlátozására kizárólag ugyanazon ítéletben kerülhet sor, amely a kért értelmezésről szól, biztosítja a tagállamok és más jogalanyok közötti egyenlő bánásmódot e joggal szemben, és ugyanakkor teljesíti a jogbiztonság elvéből eredő követelményeket³⁹.

81. Márpedig meg kell állapítani, hogy a Bíróság az Ingeniørforeningen i Danmark ítéletben (C-499/08, EU:C:2010:600) nem korlátozta a 2000/78 irányelv azon értelmezésének időbeli hatályát, amelyet az alkalmazottakról szóló törvény 2a. §-ának (3) bekezdésével összefüggésben adott. A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelemben a Bíróságot nem arra hívják fel, hogy ennek a rendelkezésnek az említett irányelvvel való összeegyeztethetőségéről foglaljon újból állást, hanem csak arra, hogy fejtse ki, hogyan kell a fenti irányelv és a nemzeti jog közötti ellentétet feloldani egy magánszemélyek közötti jogvitában. A Bíróságnak a jelen előzetes döntéshozatali eljárás keretében tehát nem kell – még akkor sem, ha erre felhívták volna, ami a jelen esetben nem történt meg – az Ingeniørforeningen i Danmark ítéletének (C-499/08, EU:C:2010:600) időbeli hatályát korlátoznia.

82. Ha a kérdést előterjesztő bíróság a jelen ügy körülményei között a jogbiztonság elvére hivatkozva korlátozhatná a rá vonatkozó összhangban álló értelmezés kötelezettségét, ez az Ingeniørforeningen i Danmark ítélet (C-499/08, EU:C:2010:600) időbeli hatályának korlátozásához vezetne, még akkor is, ha a Bíróság nem úgy ítélte meg, hogy ez az elv igazolhat egy ilyen korlátozást. Márpedig, ahogyan az az előzetes döntéshozatali eljárásokban hozott ítéletek időbeli hatályával kapcsolatos, előbbiekben hivatkozott ítélkezési gyakorlatból kitűnik, kizárólag a Bíróság dönthet az általa adott értelmezés időbeli hatályának korlátozásáról⁴⁰.

83. A fenti megállapításokból következik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy az előtte magánszemélyek között folyamatban lévő, a 2000/78 irányelv hatálya alá tartozó jogvitában a nemzeti jogi rendelkezések alkalmazása során ezeket a rendelkezéseket oly módon értelmezze, hogy azok alkalmazására ezen irányelv szövegének és céljának megfelelően kerüljön sor. A 2000/78 irányelvvel ellentétes nemzeti ítélkezési gyakorlat fennállása nem akadályozza azt, hogy a kérdést előterjesztő bíróság teljesítse az ezen összhangban álló értelmezés kötelezettségét. Ezenkívül az alapügyben szóban forgóhoz hasonló körülmények között e kötelezettség teljesítése sem a jogbiztonság elvével, sem pedig a bizalomvédelem elvével nem ellentétes.

IV – Véggkövetkeztetések

84. Fenti okok miatt a Højesteret (legfelsőbb bíróság) által előterjesztett kérdésekre a következő válaszokat javaslom:

A kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy az előtte magánszemélyek között folyamatban lévő, a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló, 2000. november 27-i 2000/78/EK tanácsi irányelv hatálya alá tartozó jogvitában a nemzeti jogi rendelkezések alkalmazása során ezeket a rendelkezéseket oly módon értelmezze, hogy azok alkalmazására ezen irányelv szövegének és céljának megfelelően kerüljön sor. A 2000/78 irányelvvel ellentétes nemzeti ítélkezési gyakorlat fennállása nem akadályozza azt, hogy a kérdést előterjesztő bíróság teljesítse az ezen összhangban álló értelmezés kötelezettségét. Ezenkívül az alapügyben szóban forgóhoz hasonló körülmények között e kötelezettség teljesítése sem a jogbiztonság elvével, sem pedig a bizalomvédelem elvével nem ellentétes.

39 — Ugyanott (37. pont).

40 — Lásd: Barra és társai ítélet (309/85, EU:C:1988:42, 13. pont).